

ספר

טבור הארץ

כולו ידבר מעיה"ק **טבריא** ת"ו, שיושבת
בשיבורה של ארץ ישראל (מגילה ו' ע"א).
בו יבואר גודל שבחי' ומעלותי' איכותה
וגדלותה, ובתי כנסיותי' בימים הקדמונים
מקום תחנונה וגלילותי', חכמי' ורבני',
וקורותי'. מרחץ חמי טבריא. ים כנרת
חומתה. בארה של מרים. קברות הקדושי'
הנתונים בסביבותי' זכותם יעמוד לנו
לעד א'.

חובר מאת הרה"ג

ר' משה פליערס הי"ו

נדפס

בהוצאות הישיבה הגדולה והרוטמה

ישיבת אור תורה

אשר תופיע בעיה"ק **טבריא** ת"ו

נדפס בשנת תרס"ו לפ"ק

מבור הארץ

ממיתני אין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו
 בממון חט"פ בן הייתי בוכה, ועכשיו שמולכים אותי לפני מלך
 מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקים לעולם ולעולמי
 עולמים, שאם כועס עלי כעבו כעס עולם, ואם אוסרני אוסרו
 אוסר עולם, ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו
 בדברים ולא לשחדו בממון, ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים
 אחת של ג"ע ואחת של גיהנם ואני יודע בחיזו מולכים אותי ולא
 אחכה כו', בשעה פטירתו אל שני כלים מפני הטומאה והכינו
 כסא ליחזקיה מלך יהודה שבה. ובסוטה דף מ"ט ע"א איתא משמת
 ריב"ז בטל זו החכמה, ועיין במהרש"א בח"א שם כתב דנראה
 דגם במילי דעלמא ה' חכם, כדאיתא בגיטין פ' הניזקין עיי"ש:
ב ר' עקיבא עם כ"ד אלף תלמידיו קבורים סמוך לטבריא,
 כמ"ש הכו"פ פ"ז וו"ל, בטבריא יש קהל גדול
 מן הלדיקים והחסידים וגרי הדק ומכללם ר"ע וכ"ד אלף תלמידים
 כדאיתא ביצמות ס"ב ע"ב י"ב אלף זוגות תלמידים ה' לו לר"ע
 מגבת ועד אנטיפרס, וכולם מתו בפרק אחד. ובשער הגלגולים
 הקדמה ל"ז כתב וו"ל, מחוץ לטבריא תעלה במעלה ההר ההוא
 ללד מערב ומוטה ללד דרום ושם מערת ר' עקיבא, וכבר הזכירו
 חז"ל כי כשנכנסו אליהו ז"ל ויהושע הגרסי נפתחה להם המערה
 הפנימית וקברוהו, וכשילאו נסתמה ולא נשארה אלא המערה
 החיצונה הזאת אשר כל העולם נכנסים לתוכה, והנה המקום
 האמתי המכוון כנגד קברו אשר בתוך המערה היא הפנימית
 שנסתם פתחה הוא, כי הנה פתח המערה הזאת היא במזרחה
 ובקרן דרומית מערבית ממזרחו זוית הוא מכוון כנגד קברו
 אשר בתוך המערה ההיא הפנימית שנסתם פתחה עכ"ל. ובס'
 ח'בת ירושלם במאמר גולת תחתיות כתב וו"ל, כתב מא"י בטבריא
 בהר שם מערת ר' עקיבא מיו"ד הרוגי מלוכה, ובאותו ההר סביב
 אומרים כי שם נקברו כ"ד אלף תלמידיו הנזכרים ביצמות, וכ"כ
 בסה"ד בשם גא"י שר"ע נקבר בטבריא במערה זכ"ד אלף תלמידיו
 מפורזים בתחום טבריא, זכ"כ שבחי ירושלם, והנה הנה הוא למערב
 טבריא ויש לזון על קבר ר"ע והוא בגובה ההר בסמוך לשם מערה
 שהוא מערת ר"ע עכ"ל:

ובילקוט

ובילקוט משלי רמו תקמ"ד ח'תא מעשה הי' בר"ע שהי' חבוש בבית האסורים, ור' יהושע הגרסי הי' תלמידו ומשמנו, ערב יוה"כ נפטר ממנו והלך לביתו, בא אליהו ז"ל ועמד על פתח ביתו, ח"ל שלום עליך רבי, ח"ל שלום עליך רבי ומורי, ח"ל כלום אתה נריך, ח"ל ומי אתה, ח"ל כהן אני ובאתי להגיד לך שר"ע מת בבית האסורים, מיד הלכו שניהם לבית האסורין ומלאו פתח שער בית האסורין פתוח, ושר בית הכוהר הי' ישן וכל האסורין היו ישנים, והשכיבו את ר"ע על המטה וילאו, מיד נטפל אליהו ז"ל ונטלו על כתפיו, וכשראה ר' יהושע כך, ח"ל לאלהיו ז"ל רבי והלא אמש אמרת לי שכהן היית, וכהן אסיר לטמא במת, ח"ל דייך ר' יהושע בני ח"ו שאין טומאה בת"ח ואף בתלמידיהם, והיו מוליכים אותו כל הלילה עד שהגיעו לאנטיפרס של קולרין, כיון שהגיעו לשם עלו שלש מעלות וירדו שלש מעלות ונפתח המערה לפניהם ורחו שם כחא וספסל ושולחן ומנורה, והשכיבו ר"ע על המטה וילאו, וכיון שילאו נסתמה המערה ודלקה הנר על המנורה, וכשראה אליהו כך פתח ואמר אשריכם לדיקים ואשריכם עמלי תורה, ואשריכם יראי אקים, שגזו וטמון לכם ומשומר לכם מקום בגן עדן לעתיד לבא, אשריך ר"ע שנמלא לך מלון ערב בשעת מיתתך, לכך נאמר אף ערכה שולחנה עכ"ל. ובכאן מבואר דר"ע נקבר במערה באנטיפרס של קולרין, וראיתי בס' תצה"א פ"ג אלל עיר גבתון כתב שט"ס הוא כאן ול"ל של קלרה, והיא קלרה דגלילא שהוא בתוך ע' אמה לבית מעין, וכ"כ עוד אלל עיר קלרה הישנה של לפורי, שהעיר הזאת היא זהר למערב טבריא בערך שליש שעה, ונודע תכונתה ע"י ציון מערת ר' עקיבא שנקבר במערת קלרה, כנ"ל במדרש משלי שהולכיהו לאנטיפרס של קולרים ל"ל קלרה עכ"ל, ועיין לעיל בפ"ג שם דברתי מהעיר הזאת עיי"ש :

הזמן שנפטר ר' עקיבא לא נתבאר בפירוש בילקוט הגו', דמ"ש ערב יוה"כ נפטר ממנו והלך לביתו, הכונה שר"י הגרסי נפטר מר"ע שנטל ממנו רשות והלך לביתו, וזה פשוט, דלא כאזה מהפרי האחרונים שטעו בזה לומר ידר"ע נפטר בערב יוה"כ, דאין הלשון מוכח כך, זכן מוכח מהא דח'תא בילקוט שם דבא

טבור הארץ

דבא אליהו ז"ל להגיד לר"י הגרסי דר"ע מת צבית האסורים, מוכח דר"י הגרסי עדיין לא ידע מזה, דבעת שנפטר ממנו עדיין הי' חי. וצטור או"ח סי' תק"פ כתב זה' בתשרי מתו עשרים איש מישראל ונחבש ר"ע ומת, ומזה מוכח לכאורה דר"ע מת זה' בתשרי, וזה ההיפוך ממה שמבואר בילקוט הכו' דבערב יו"כ עדיין הי' חי, וע"כ ל"ל הכונה דרק נחבש זה' בתשרי ומת אח"כ, ובש"ע שם לא כתב ומה עיי"ש. ובזה"ג שממנו העתיק הטור דבריו שם הגירסא בעשרה זו מהו עשרה אנשים מישראל, ור' עקיבא בן יוסף נחבש צבית האסורים ומת, וא"כ נפטר ר"ע ביו"כ, וכ"כ הסה"ד ח"א בשם הראב"ד דר"ע נהרג ביו"כ, וכ"כ בסה"ד ח"ב אלל ר"ע בשם ספר שנות חיים וז"ל, במדרש יום הריגת ר"ע הי' ביו"כ והחזירוהו לבית הסוהר ומינו שומרים עליו כדי שלא יקברו אותו כו', מולאי יו"כ בא אליהו וביטל כהונה לכבודו וקברו עכ"ל :

רעיר בפ"ד אלל בן עזאי דברתי מעט משבחי ר"ע, ובמנחות דף כ"ט ע"ב איתא בשעה שעלה משה למרום מלאו להקב"ה שושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו רבש"ע מי מעבד על ידך, אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות, אמר לפניו רבש"ע הראהו לי, אמר לו חזור לאחוריד, הלך וישב בסוף שמנה שורות ולא הי' יודע מה הוא אומר חשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך, אמר להן הלכה למשה מסיני, נתישבה דעתו, חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה עיי', א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני ע"כ. וביצמות דף ט"ז ע"א איתא דאמר ר' דוסא בן הורקנוס לר"ע אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מחוץ העולם ועד סופו, שב בני שב, כמותך ירבו בישראל. ובעירובין נ"ג ע"א לבן של ראשונים כפתחו של אולם ראשונים ר' עקיבא. ובבבבב דף ס"ג דר"ע הי' מעבד שנים וקובע חדשים בחו"ל מפני שלא הניח כמותו בא"י. ר' עקיבא הוא מאותן ד' שנכנסו לפירס ועלה בשלוש וירד בשלוש ועליו הכתוב אומר משכני אחריך נרוכה, ואף ר"ע בקשו מלאכי השרת לדחפו, אמר להם הקב"ה הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי (מגיגה

ע"ו ע"ב). ובקדושין דף פ"א ע"א איתא מכריון ברקיע הזהרו בר"ע
ובתורתו. ובקדושין דף ס"ו ע"ב איתא ח"ל ר' טרפון עקיבא כל
הפורש ממך כפורש מן החיים :

ובספרי פ' בהעלותך איתא, ובני אהרן הכהנים יתקעו רע"א
תמימים ולא ב"מ, א"ר טרפון חקפה את בני חס
לא ראינו שמעון אחי חמי חגר ברגלו אחד ומריע בחלולות, ח"ל
הן שמה בהקהל יו"כ וביוזל, ח"ל העבודה שלא בדין אשריך
אברהם אבינו שלא עקיבא מחלליך, טרפון ראה ושכת, עקיבא
דורש מעלמו ומסכים להלכה, הא כל הפורש ממך כפורש מחיו
עב"ל. ובה"ד הקשה ע"ז שאמר אשריך אברהם אבינו שלא
עקיבא מחלליך, הא בן גרים הי' ר"ע כילד ילא מאברהם, ותיירך
דאמו היתה מישראל וההכרח לומר כן עיי"ש. ד' עקיבא חולר
בלום, (גיטין ס"ז ע"א) עיין שם פרש"י. כתב הרמ"ע מפאנו ז"ל
בספר עשרה מאמרות מאמר חיקור דין דר"ע הוא יסוד תורה
שבע"פ. ובסנהדרין דף פ"ו ע"א איתא, סתם מתניתין ר"מ, סתם
תוספתא ר' נחמיה, סתם ספרא ר' יהודה, סתם ספרי ר' שמעון,
ובולה אליבא דר"ע, ופרש"י חמה שלמדו מר"ע אמרוס, וכן איתא
ביצמות ס"ב ע"ב והי' הפולס שם עד שבא ר' עקיבא חלל
דבותיו שבדרוס ושגאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש ור"א
בן שמעון והם הם העמידו תורה אותה שעה, א"כ ע"פ פשוט ר'
עקיבא הוא יסוד תורה שבע"פ, דודאי תורה שבע"פ שגה להם.
ר' עקיבא הי' עשיר, כתבואר בגדרים דף נ' ע"א מן שית
חילו. איעהר ר' עקיבא, והי' מצדד עשירים כדאיתא בעירובין
דף פ"ו ע"א :

בתענית דף כ"ה ע"ב איתא שוב מעשה בר"א שירד לפני
ההיכה ואמר עשרים ואדבע ברכות ולא נענה,
ידר ר' עקיבא אחריז ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה
אבינו מלכנו למעק רחם עלינו, הוו מרגני רבנן, ילמה בת
קול לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו וזה
אינו מעביר על מדותיו. בס' אור זרוע כתב שנסתפק איך לכתוב
עקיבא חס צאלף או צהא, עד שהראו לו בתלום אור זרוע
ללדיק ולישרי לב שמחה ס"ת ר' עקיבא, ובדברים האלה כתב
בליקומי

טבור הארץ

בליקוטי תורה מרבינו האר"י ז"ל. בויק"ר פ' ל"ד. איתא, ר' ערפון
 יהב לר' עקיבא שית מאה קונטרין דכסף, א"ל חזיל זבין לן הדא
 אוסיא (סדה) דנהוון לעין באורייתא ומתפרנסין מינה. נסב יתהון
 לספרייא ולמתנייא ולאלין דלעין באורייתא, לבתר יומין קס עמי'
 א"ל זבנת לן להדיא אוסיא דאמרית לך, א"ל אין, א"ל אית בך
 מחמי לה לי (פי' יכול אתה להראות לי השדה), א"ל אין, נסאתי'
 (לקח אותו) וחמאי לי' ספרייא ומתנייא ולאלין דלעין באורייתא,
 א"ל אית בר נש הב מגן אפיכי ידי' הן הוא (פי' הוא חשב
 שמכר לאלו את השדה, ושאל לו וכי בחננס נתת להם ואי' המחיר
 שלקחת מהם בעד השדה), א"ל גבי דוד מלך ישראל דכתיב צי'
 פור נתן לאביונים ולדקתו עומדת לעד. במס' כלה איתא, פעם
 אחד היו יושבים זקנים בשער ועברו צ' תינוקות, אחד כיסה
 ראשו ואחד גילה ראשו, אר"א ממזר, א"ר יהושע בן הנדה, א"ר
 עקיבא ממזר וכן הנדה, אמרו לר"ע היאך מלאך לבך לעבור על
 דברי חכרך, א"ל אני אקיימנו, הלך אלל אמו והיתה מוכרת
 קטניות בשוק, אמר לה בתי אס את אומרת לי דבר שאני שואלך
 אני מביאך לחיי העוה"ב, אמרה לו השבע לי, ה' ר"ע נשבע בפה
 ומבטל בלבנו, אמר לה בנך זה מה טבעו, א"ל נדה הייתי כשנכנסתי
 לחופה ופירש ממני בעלי ובא עלי שושביני והי' לי בן זה, נמלא
 ה' ממזר וכן הנדה, אמרו גדול ה' ר"ע כשהכניס רבותיו, באותה
 שעה אמרו ברוך ה' אקיי ישראל אשר גילה סודו לר' עקיבא
 בן יוסף ע"כ:

בבתובות דף ס"ב ע"ב, ובגדרים דף נ' ע"א מבואר המעשה
 איך דבת כלבא שבוע נתקדשה לר"ע ושלחה
 אותו לבי רב, עיי"ש המעשה באריכות, ועיין בסה"ד ח"ב אלל
 ריב"ק הוכיח דהי' לר"ע אשה מקודם, והביא הרבה ראיות לזה,
 ואחד מהראיות שהביא מהא דאיתא באבדר"ג רפ"ו, מה הי'
 תחלתו של ר"ע, אמרו בן מ' שנה הי' ולא שנה כלום, פעם אחד
 הי' עומד ע"פ הבאר אמר מי חקק אבן זה, אמרו לו המים כו',
 מיד הי' ר"ע דן ק"ו. בעלמו, מה כך חקק הקשה ד"ת שקשין
 בברזל עאכו"כ שיחקקו את לבי שהוא בוד', מיד חזר ללמוד תורה
 הוא ובנו, ויושבין ללמוד תורה אלל מלמדי תינוקות, א"ל רבי
 למדנו

למדנו תורה כו' עמיד ר' עקיבא לחייב את כל העניים בדון, ואם
אומר להם מפני מה לא למדתם, והם יאמרו מפני שהם עניים,
היינו אומרים להם והלא ר"ע עני ומדולדל הי', ואם אומרים
מפני טפינו, אומרים להם והלא ר"ע הי' לו צנים וצנות הרבה
והי' מפרנס אותם כו', עיי"ש בבה"ד שהאריך בזה. ובע"ז דף ה'
ע"א איתא, כשהראה הקב"ה לאדם הראשון דור ודורשיו כו',
כשהגיע לדורו של ר"ע שמח בתורהו ונתעלץ במיתתו. ובמנחות
דף כ"ט ע"ב שהבאתי לעיל דאמר משה להקב"ה על ר"ע הראיתי
תורתו הראני שברו, א"ל חזור לאחורריך, חזר לאחוריו ראה ששוקלן
בשרו במקולין, אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, א"ל שתוק
כך עלה במחשבה לפני. ובברכות דף ס"א ע"ב איתא, דגזרה
המלכות גזרה שלא יעסקו ישראל בתורה, ור' עקיבא הי' מקהיל
קהלות צדקים ועובד בתורה, אמרו לא היו ימים מועטים עד
שתפסוהו לר"ע וחשבוהו צדיק האסורים כו', בשעה שהולילו את
ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש הי' והיו סורקין את בשרו במסדקות
של ברזל והי' מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו הלמדיו
רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מלמד על פסוק זה בכל
נפשך אפילו נוטל את נשמהך אמרתי מהי יבא לידי ואקיימנו,
ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, הי' מאריך באחד עד שילתה
נשמתו באחד, ילתה בת קול ואמרה אשריך ר' עקיבא שילתה
נשמהך באחד, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה
ממתים ירך כו', אמר להם חלקם בחיים, ילתה בת קול ואמרה
אשריך ר"ע שאתה מזומן לחיי העולם הבא ע"כ. ובסנהדרין דף
ק"י ע"ב איתא, כורתי צריתי אלו חנניא מישאל ועזריה שמסרו
עלמן לתוך כבשן האש, עלי זבח אלו ר' עקיבא וחבריו שמסרו
עלמן לשחיטה על דברי תורה ע"כ. ובסוטה דף מ"ט במשנה
איתא, משמת ר"ע בטל כבוד התורה, ובגמ' שם ע"ב משמת ר"ע
בטלו זרועי התורה, ונסתתמו מעינות החכמה ע"כ. ובפסחים דף
נ' ע"א איתא, ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין אדם יכול
לעמוד במחילקן, ומאן נינהו אילימא ר' עקיבא וחבריו משום הרוגי
מלכות ותו לא כו' עיי"ש. ובמס' שמחות פ"ד איתא, כשנהרג ר"ע
בקשרין, ובאה השמועה לר' יהודה בן בבא ולר' חנינא בן תרדיון
וקרעו

טבור הארץ

וקרעו בגדיהם ודרשו על ר' עקיבא, לא נהרג מפני שהוא חסיד
על הגזל, או שלא עמל בתורה בכל כחו, לא נהרג אלא על
המופת כדי שלא יראה הרעה עכ"ל :

ג ר' מאיר קבור בטבריא, כמ"ס בשער הגלגלים הקדמה
ל"ז ו"ל, לדרוס של טבריא בלכתך אל מרחלאות

של המים החמין (הם חמי טבריא) יש שם קברות הלדיקים רחוקים
זה מזה ואינם במקום אחד, וכבר הוזכרו שמונתם בספר היחוס.
והם ר' מאיר וכו', ונלע"ד כי הודה לי מורי ז"ל על ר' מאיר

שהוא קבור מעומד כמו שאומרים בני אדם עכ"ל, וכ"כ בסה"ד
ח"ב אלל ר' מאיר בשם גא"י וז"ל, בטבריא ליד דרום דרך חמי

טבריא קבר ר' מאיר תלמיד אלישע עכ"ל. והנה בירושלמי כללים
פ"ט ה"ד איתא, ר' מאיר אדמוך (מת) ל" באסייא אמר אימורין

לבני ארעא דישראל הא משיחון דידכון אפילו כן אמר להון יהבי
ערסי על גיף ימא דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל

נהרות יכוננה ע"כ, ומוזה נתבאר דר"מ מת באסייא שהוא בחו"ל
אך המפרשים בירושלמי שם פירשו דזה שאמר דיאמר לבני ארץ

ישראל הא משיחון דידכון כו', שיאמרו להם שמת רבם בחו"ל,
ותראו שתעלו אותו לקוברו בא"י, ועכ"ז לזה להם שם שאפילו

בעוד ארונו באסייא שיתנוכו על חוף הים, לפי שא"י מיוסדת על
הימים, וחוף הים בכל מקום יש לו חיה לך שייכות לארץ ישראל

והביא רא"י מן המקרא דכתיב על ימים יסדה עכ"ל, וא"כ לזה ר"מ
שיעלו אותו לא"י, ובדאי לא עברו על לואתו, והעלו אותו אח"כ

לארץ ישראל. ובעיון יעקב פירש דברי בירושלמי הנו' וז"ל, הא
משיחון דידכון בא ליקבר אללכם בא"י, ואפילו כן שבא לא"י אפי"ה

אמר להו הניחו ערסי על כף ימא דכתיב כי הוא על ימים
יסדה כו' עיי"ש, ולפי פירשו דבא"י גופא לזה שיקברו ארונו על

חוף הים, וא"כ יש מזה סיעתא קלת דמקום קבורתו היא במקום
שגילה האר"י ז"ל שהוא על שפת ים כנרת. וכן מסתברא דה"ל

נקבר בטבריא, דשם הי' מקום ישיבתו כאשר ביארתי לעיל בפ"ד
עיי"ש, וא"כ כשהולכוהו לא"י בודאי קברוהו בעירו שיסב בה

והרביץ שם תורה :
הנה בירושלמי כללים הנו' אמר ר"מ על פלמו הא משיחון

דידכון